

## Література

1. Квасилевич Д.І., Сасіна В.П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови: Навч. пос. – Вінниця: В-во “Нова Книга”, 2001. – 126 с.
2. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 23. Когнитивные аспекты языка. – М., 1988.
3. Слобин Д., Грин Дж. Психолінгвістика. – М., 1976.
4. Филлимор Ч. Фреймы и семантика понимания. // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 23. Когнитивные аспекты языка. – М., 1988.
5. Collins A. M. & Quillian M.R. How to make a language user. // Organization of memory / E.Tulving & W.Donaldson (Eds.). – New York: Academic Press, 1972.

### Список джерел фактичного матеріалу

1. Де живе жар-птиця?: Зб.: Для мол. і серед.шк. віку / Записав І.І.Гурин. – К.: Веселка, 1991. – 200 с.
2. Литвинов П.П. Фразеология. Повышаем речевую готовность на английском: Учеб. пособие для самообразования. – М.: “Примстрой-М”, 2001, – 176 с.
3. Available at url: <http://www.englishdaily626.com>
4. Available at url: <http://en.wikipedia.org/wiki/Simile>

**Сокіл Д.О.**

Донецький національний університет

Науковий керівник – д. філол. н., проф. Басиров Ш.Р.

### Семантика іменників зі значенням кількості в сучасній німецькій мові

У даній статті розглядається семантика іменників зі значенням кількості в сучасній німецькій мові. Під кількістю розуміють “категорію, що виявляє зовнішнє формальне взаємовідношення предметів або їхніх частин, а також властивостей, зв’язків: їхню величину, число, ступінь виявлення певної властивості” [4; с. 420], або “...те в речах і явищах, що підлягає вимірюванню й лічбі; одна з основних логічних категорій, що виражає той аспект дійсності, який визначає предмет з точки зору його вимірюваності (філос.)” [3, с. 1403]; наприклад: *die Unzahl* “незлічена кількість, безліч”; *die Häufung* “накопичення, нагромадження”; *die Mehrheit* “більшість, безліч” тощо.

Матеріалом представленого дослідження стала суцільна вибірка зазначених іменників із тлумачного словника німецької мови “Duden. Deutsches Universalwörterbuch” кількістю 500 одиниць.

Зважаючи на словникове тлумачення досліджуваних лексичних одиниць, були визначені такі семантичні групи (див. табл. 1):

Таблиця 1

**Семантичні групи іменників зі значенням кількості**

№	Значення	К-ть імен.	К-ть імен. (%)	Приклади
1.	Іменники зі значенням визначеної кількості	238	47,6	<i>das Vierteljahr</i> : vierter Teil eines Jahres, drei Monate; <i>der Scheffel</i> : altes Hohlmaß von unterschiedlicher Größe (etwa zw. 50 u.222l) bes. für Getreide.
2.	Іменники зі значенням невизначеної кількості	56	11,2	<i>die Zahl</i> : Anzahl, Menge; <i>die Ansammlung</i> : Menschenmenge, die sich angesammelt hat
3.	Іменники зі значенням невизначеної великої кількості	164	32,8	<i>die Heerschar</i> : (veraltet) Teil eines Feldheeres; Truppe; (ugs.) eine große Menge; <i>die Vielzahl</i> : große Anzahl von Personen od. Sachen; <i>die Überhäufung</i> : das Überhäufen, das Überhäuftwerden
4.	Іменники зі значенням невизначеної малої кількості	42	8,4	<i>die Krume</i> : kleines [abgebröckeltes] Stück, Bröckchen, bes. von Brot, Kuchen o.Ä.; <i>das Mindestmaß</i> : sehr geringer, niedriger Grad, Minimum;
	Усього	500	100%	

Розглянемо виділені семантичні групи іменників.

I. Іменники зі значенням визначеної кількості. Найбільш продуктивною є семантична група іменників зі значенням визначеної кількості, до неї належать 238 лексичних одиниць (47,6%). Це композити, до складу яких входять числівники або іменники, що виражають назви одиниць виміру (міри, ваги, довжини, площі, швидкості, температури тощо), наприклад: *die Dreiviertelstunde* “три чверті години”; *das Vierteljahrhundert* “чверть століття”; *das Hundertkilometertempo* “швидкість 100 км/г” тощо.

Дана група містить також назви грошових одиниць типу: *der Zehneuroschein* “банкнот у десять євро”; *das Fünfzigcentstück* “монета в п’ятдесят центів”; *das Zweipfennigstück* “монета в два пфенінги”.

До групи визначеної кількості належать і найменування геометричних фігур. У досліджуваному матеріалі вони представлені композитами, означальне слово яких – числівник, а визначуване – іменник типу: *das Zehneck* “десятикутник”; *das Achteck* “восьмикутник”; *das Zwölfflach* “дванадцятигранник, додекаедр”; *das Fünfflach* “п’ятигранник, пентаедр” та ін.

II. Іменники зі значенням невизначеної кількості. До семантичної групи іменників зі значенням *невизначеної* кількості належать іменники типу: *die Anzahl* “кількість, число”; *die Ansammlung* “накопичення, купа”; *die Einwohnerzahl* “кількість населення, число мешканців” і т.д. Вони становлять 11,2% (56 од.) загального обсягу вибірки (500 од.).

Оцінка кількості базується на прагматичному, неточному порівнянні кількості з певним еталоном, що може бути загально визнаним, індивідуальним або okazionalnym. Уявлення про перевищення цього еталона міститься в основі поняття “багато”, тоді як кількісна зона, що перебуває нижче еталона, пов’язана з поняттям “мало”. Це зумовлює наявність у мові значення невизначеної кількості у двох модифікаціях: 1) невизначеної великої кількості (НВК) типу *die Vielzahl* “велика кількість, множина (елементів)”; 2) невизначеної малої кількості (НМК) типу *das Mindestmaß* “мінімум, мінімальний розмір” [1, с. 107].

Якщо логічно поняття великої та малої кількості рівнозначні, то їх питома вага в семантиці мови та ступінь виявлення в мові помітно різняться. Значення НВК має більш складну структуру, характеризується більшою різноманітністю конститuentів, які належать до різних мовних рівнів, та спроможне представити більш широке коло відтінків значення НВК. Навпаки, значення НМК простіше за структурою, має менше конститuentів, які репрезентують меншу кількість мовних рівнів. Між значеннями НВК та НМК наявна область прямого пересічення, де їхні конститuentи виражають як значення НВК, так і НМК, залежно від специфікаторів, які додаються, або від контексту типу *die Anzahl* “кількість, число”. Вислів *eine geringere Anzahl* має значення НМК, але висловлення *eine große Anzahl* – значення НВК [1, с. 107].

III. Іменники зі значенням невизначеної великої кількості

До семантичної групи іменників зі значенням *невизначеної великої кількості* належать іменники типу: *die Unmasse* “величезна кількість, безліч”; *die Unsumme* “величезна сума”; *das Ungeld* “шалені гроші”; *die Überzahl* “чисельні переваги”; *der Abgrund* “безліч, тьма”. Це друга за кількістю досліджуваного матеріалу семантична група (32,8%). Категорія НВК містить кореневі слова (*das Heer* “безліч, маса”; *der Klumpatsch* “(невпорядкована) купа”); слова *die Menge* “велика кількість, безліч”; *die Masse* “маса”.

Більшість лексем зі значенням НВК являють собою слова, утворені в процесі вторинної номінації частіше шляхом метафоричного перенесення, рідше – шляхом метонімічного. Наприклад: *der Stiefel* “великий пивний стакан у формі чобота”.

У випадку вторинної номінації іменники мають образний характер, підсилювальне і/або експресивне значення [1, с. 111]: *eine Welle von Streiks* “хвиля страйків”; *ein Meer von Licht* “море світла”; *ein Meer von Tränen* “море сліз” тощо.

Образ великої міри або ваги може передаватися переосмисленими “словами-вимірювачами”, часто застарілими [1, с. 114] типу *das Pfund* (розм.) “півкила”; *der Scheffel* “шефель, чвертик (стара міра зерна)”; *das Schock* (заст.) “копа, шістдесят штук”.

Значення невизначеної великої кількості може актуалізуватися в мові через образ води, що рухається, і виявляти цілу гаму семантичних відтінків: *der Strom* “потік, течія” – *Strom der Menschen* “людський потік”; *das Meer* “море, велика кількість” – *ein Meer von Licht* “море світла”; *die Welle* (прен.) “хвиля” – *eine Welle von Telegrammen* “хвиля телеграм”; *der Flut* (перен.) “потік” – *die Flut der Zuschauer* “потік глядачів”. Іменники з цим значенням у результаті вторинної номінації передають НВК предметів і людей, які сприймаються як маса, що рухається [1, с. 118].

У даній семантичній групі наявні іменники, які виражають впорядкованість, що відбувається за ознаками приналежності до професійного розряду, соціальної групи та за іншими параметрами: *die Staffel* “військ. ешелон, півчота”; *das Heer* “сухопутні війська, армія”; *die Legion* “легіон”; *die Truppe* “військова частина, підрозділ, загін” [1, с.123].

Невпорядковану сукупність осіб, тварин і предметів ілюструють іменники: *der Stapel* “купка, стос (книжок, білизни)”; *der Klumpatsch* “(невпорядкована) купа, грудка”; *die Rotte* “натоп, зібрання, банда”; *der Berg* “гора, купа, глиба”; *die Kohorte* “когорта”; *die Meute* “зграя, ватага, банда”.

#### IV. Іменники зі значенням невизначеної малої кількості

Семантична група іменників зі значенням невизначеної малої кількості представлена найменшою кількістю досліджуваного матеріалу (8,4%).

До даної семантичної групи належать іменники типу: *das Scherflein* зменш. від *Scherf* “шерф (монета в півпфеніга)”; *die Mindestzahl* “найменше число, мінімум”; *der Deut* (заст.) “дрібна монета”.

Для передавання значення невизначеної малої кількості використовується суфікс *-chen*, рідше *-lein*: *das Scherflein* “лепта”; *das Häppchen* “шматочок, крихта, дрібка”. НМК виявляють також іменники з префіксами *Mikro-* й *Mindest-* (*das Mikrometer* “мікромметр, мкм (одиниця довжини, що дорівнює  $10^{-6}$  м)”; *das Mindestmaß* “мінімальний розмір; крапля, крихітка”). Значення НМК виявляють іменники, співвідносні з образом малої дози, зокрема вираженої через дії людини: *der Schluck* “ковток”; *die Prise* “пучка” та ін.

Для експресивного вираження НМК у німецькій мові можуть використовуватися назви дрібних монет типу: *Deut* “дрібні монети”; *der Obolus* “обол (дрібна монета в давній Греції)”; *der Groschen* “гріш”; *der Pfennig* “пфенінг” та ін.

НМК виражають також іменники зі значенням найдрібніших частин матерії: *das Atom* “атом; перен. найдрібніша частина”; *das Molekül* “молекула”. Для їхнього вживання характерна вторинна номінація, що підкреслює експресивність вислову: *nicht ein Atom wird davon übrigbleiben* – “ані поршинки від цього не залишиться”.

#### Література

1. Акуленко В.В., Швачко С.А. Категорія кількості в сучасних європейських мовах. – К.: Наукова думка, 1990. – 281 с.
2. Швачко С.А. Языковые средства выражения количества в украинском, английском, русском языках. – К.: Вища школа, 1981. – 143 с.
3. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д.Н.Ушакова: В 4т. – М.: Советская энциклопедия, Т.1: 1934. – 1403 с.
4. Спиркин А.Г. Количество // БСЭ. – М.: Советская энциклопедия, 1978. – Т. 12. – 624 с.

#### Джерело фактичного матеріалу

Deutsches Universalwörterbuch. – 5. Auflage. – Mannheim: Dudenverlag, 2003. – 1892 S.

*Солодюк Є.В.*

*Харківський гуманітарний університет “Народна українська академія”  
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Берест Т. М.*

#### Особливості перекладу фразеологізмів зі складовими-флоронімами

У своєму повсякденному спілкуванні люди поряд з окремими лексичними і синтаксичними словосполученнями часто використовують стійкі вислови, що сприймаються як одне ціле, як мовний зворот, неподільний на окремі частини без втрати значення, – фразеологізми. Фразеологія акумулює в собі соціально-історичну, інтелектуальну та експресивно-емоційну інформацію конкретно-національного характеру.

Знання фразеології, вміння її вживання є невід’ємною складовою частиною високої мовної культури людини. Саме тому вивчення фразеологізмів, вироблення навичок умілого користування ними в повсякденній мовній практиці та навичок їх перекладу вважаємо актуальним.

Рослини безпосередньо пов’язані з життям людини, вони ж є одним із засобів вираження народної символізації світу та естетичних уявлень народу, зрештою, за флоронімами стоїть тривала й різноманітна поетична практика. Саме тому нашу увагу привернули фразеологічні одиниці, до складу яких входять флороніми. Метою нашої роботи є дослідження семантики фразеологічних одиниць (ФО) із компонентом-флоронімом та особливостей їх перекладу з української на англійську мову. Для досягнення мети було виконано такі завдання:

- відібрано зі словників української та англійської мов ФО із флоронімами (понад 150 одиниць);
- встановлено значення відібраних ФО;
- проведено паралелі між використанням ФО в українській та англійській мовах.

За нашими спостереженнями, у ролі компонентів українських ФО найчастіше зустрічаються мак (як за гріш *маку*; *вискочити як голій з маку*; *мовчи та мак товчи*; *мов Кузьма з маку*; *ще мак цвіте в голові*); гарбуз (*дати гарбуза*; *гарбуза дістати*; *схопити гарбуза*; *як виросте гарбуз на вербі*; *ханьки м’яти*); горіх (*твердий горіх*; *буде на горіхи*; *на горіхи дістанеться*; *розкусити горіх*);